

Güzelliği Yutmasınlar

William Golding, *Lord of The Flies*, Faber and Faber Yay. 1996. 288 sh. ISBN: 9780571056866

Suveyda Yıldız¹

William Golding, 1911’de Cornwall’da doğdu. Oxford Üniversitesi’nde eğitim aldı. Oyuncu, öğretim görevlisi, müzisyen ve son olarak okul müdürü sıfatlarıyla çalıştı. 1934’te *Şiirler* adlı ilk kitabını yayımladı. 1940 yılında İngiliz Kraliyet Deniz Kuvvetleri’ne katıldı. İlk romanı *Sineklerin Tanrısı* birkaç yayıncı tarafından reddedildikten sonra 1954’te yayımlandı ve roman, yazınsal ve ticari başarı yakaladı. 1961 yılında öğretmenliği bırakarak kendini tamamen yazmaya adanmış Golding, Booker Ödülü’nü kazanan *Geçiş Ayınları* romanı da dahil olmak üzere toplam on iki roman yazdı. Eserleri çok sayıda dile tercüme edildi.

Sineklerin Tanrısı 1963 yılında Peter Brook tarafından sinemaya uyarlandı. 1983 yılında Nobel Edebiyat Ödülü’ne değer görülen Golding, 1993 yazında hayata veda etti.

Golding’in çoğu eseri muhtelif yayın evlerince Türkçeye tercüme edilmiş durumda. Yazarın en ünlü eseri *Sineklerin Tanrısı*, Türkçeye ilk olarak Özyay Süsoy tarafından 1969 yılında tercüme edilmiş²; Mina Urgan³ ve Müge Tayşi’nin⁴ yaptığı çevirilerle de çeşitli yayınevleri tarafından dilimize aktarılmıştır. Son olarak Mina Urgan’ın tercümesi ile İş Bankası Kültür Yayınları’nın baskısını yaptığı eser üzerine 12 adet yüksek lisans çalışması yapılmıştır. Yine bağımsız

¹ Medeniyet Üniversitesi, Modern Türk Edebiyatı YL Öğrencisi, suveyda.yldz@gmail.com

(Bu yazı Young Academia, Server Genç Hanımlar Derneği ve İdeal Bilge Gençlik Spor ve İzcilik Kulübü Derneği iş birliğinde Prof. Dr. Hür Mahmut Yücer yönetiminde “Modern Dünya ve Yeni Riskler Yazarlık Atölyesi” kapsamında üretilmiştir.)

² William Golding, *İşte Bizim Dünya*, trc. Özyay Süsoy, Habora Kitabevi yay. İstanbul 1969.

³ William Golding, *Sineklerin Tanrısı*, trc. Mina Urgan, Milliyet yay./ Adam yay. İstanbul 1979.

⁴ William Golding, *Sineklerin Tanrısı: İşte Bizim Dünya*, trc. Müge Tayşi, Deniz Kitaplar yay. İstanbul 1983.

okurlarca ilgiyle takip edilmektedir.⁵

Uygarlığın Besleyip Büyüttüğü Karanlık

Sineklerin Tanrısı, gelecekte patlak vermiş, hayali bir atom savaşı esnasında, ıssız bir adaya düşen, yaşları altı ile on iki arasında değişen bir grup okul çocuğunun, ait oldukları dünyanın uygar davranış biçimlerini geride bırakarak, Akşit Göktürk'ün⁶ ifade ettiği gibi "insan yaradılışının temelindeki korkunç bir gerçeği ortaya koymalarını dile getirir". Ballantyne'in⁷ 1858'de yazdığı *Mercan Adası* gibi eşsiz bir mercan adasının cenneti andıran ortamında başlayan bu roman, uygar toplumlardaki yıkım/şiddet izleklerinin, insan doğasındaki köklerini ortaya koyar. Bu yönüyle *Mercan Adası*'nın temsil ettiği duygusal iyimserlikten apayrı bir yönde gelişir. *Sineklerin Tanrısı*, uygar insanın yüreğinde gizlenen karanlığı teşhir ederken; daha çok Conrad'ın⁸ kısa romanı *Karanlığın Yüreği*'ne benzer. *Sineklerin Tanrısı*'ndaki çocuklar da başlangıçta tıpkı Kurtz gibi, uygarlığın tüm imkanlarından uzakta kendilerini var edebilmek için bir düzen kurmak isterlerken, gitgide vahşileşir, ilkel doğalarını bütün çıplaklığı ile ortaya sererler. Bu yönüyle *Sineklerin Tanrısı*'nın, *Mercan Adası*, *Robinson Crosoe* gibi diğer ada maceralarından ayrıldığı en önemli nokta, ada yaşamının zorluklarını ya da mutluluğunu sergilemekten daha ziyade, insanın değişmez evrensel gerçekliğini, kişiler arasındaki çatışma aracılığıyla ortaya koymasındır.

Fabl ve Kurgu Arasında

Sineklerin Tanrısı'nı aynı anda hem fabl hem de kurgu olarak nitelendiren Gregor⁹ ve Kinkead-Weekes'in¹⁰ de ifade ettikleri gibi Golding, insan doğasını; günlük yaşamımıza önemli ölçüde nitelik kazandıran sosyal faktörlerin çoğundan ayrı düşünüp düşünemeyeceğimizi inceler. Bu yönüyle, yazar genel bir fikir etrafında eserini kurgular: "Dünya zannettiğimiz gibi makul bir yer değildir". William Golding'ın *Sineklerin Tanrısı*'nda yapmaya çalıştığı şey "gerçek öz/benliğin" ortaya çıktığı bir durum yaratmak, fakat bunu yaparken güvenilirlik hissimizi ve

⁵ William Golding, *Sineklerin Tanrısı*, trc. Mina Urgan, İş Bankası Kültür yay. İstanbul 2001-2019.

⁶ Türk edebiyat eleştirmeni, 1934-88

⁷ R.M. Ballantyne, İskoç yazar, 1825-94

⁸ Joseph Conrad, İngiliz yazar, 1857-1924

⁹ Ian Gregor, İngiliz yazar, 1926-95

¹⁰ Mark Kinkead-Weekes, İngiliz Yazar 1931-2011

içinde yer aldığımız dünya anlayışını canlı ve sarsıcı bir şekilde devam ettirmek. Yazar bunu “harici bir sahne” kurgulayarak zengin tasvirlerle okuyucuya bir nevi yaşatır. Bu harici sahneyi *Mercan Adası*’ndakine benzer şekilde kurgular. Benzer bir cennet adayı paylaşımlarda Ballantyne’in cesur, becerikli ve dindar karakterlerinin aksine; Golding’in yarattığı karakterler daha ziyade korkak, anarşik ve yabanidirler. Bu bağlamda, Golding’in hikayesi insan farkındalığından bağımsız olan gerçeklik ve dış görünüş arasındaki dehşet verici uçuruma işaret eder. Eser, başkişisi Ralph’ın ifadesiyle “insan kalbinin karanlığı” hakkındadır. Kötülüğün insanın kendi derinliklerinden doğduğunu düşünen Golding, bunu “Fabl”da şöyle ortaya koyar: “İfade etmeliyim ki, savaş yıllarının; kötülüğü bir arının bal üretmesi gibi ürettiğini anlamaksızın deneyimleyen herhangi biri ya kördür ya akli problemleri vardır”.¹¹

Oyundan Kaosa

Sineklerin Tanrısı muhteva bakımından üç temel kısımdan oluşur. İlk kısım; çocukların adaya gelişi, bununla birlikte ne yapacaklarına dair aldıkları kararlarla ilgilidir. Saf insan doğasını simgeleyen çocuklar medeniyetin tüm normlarından uzakta adeta cennet benzeri bir adada kendilerini tanımlamak ve aynı zamanda kurtulma umudunu da içlerinde barındırarak hayatta kalmak zorundadırlar. Bunu yapabilmek için ilk aşamada gerek içgüdüsel gerek taklidi olarak kendilerince kanun ve kurallar ortaya atarlar. Eşitlikçi ve akılcı bir tutum sergileyen çocuklar, Ralph’ın önderliğinde herkesin söz hakkı olduğu bir tür demokrasi düzeni kurarlar. Ne var ki, bu düzen kısa süreli olacaktır, zira romanın vahşi karakteri Jack’in öncülüğündeki farklı sesler bu ortamı bir çatışma alanına dönüştürecektir. “Yasak” ve “sakınma” hissi baskındır bu bölümde. Jack ilk aşamada bir domuzu öldürmeye cesaret edemez; “canlı bir bedene saldırıp, parçalayan bıçağın zalimliği” ve “tahammül edilemez bir kan” fikri ona engel olur. Roger Henry’i taşlar, fakat bunu ıskalamak için yapar, zira çocukların en acımasız olan Roger, adaya gelmeden önce öğrendiği bazı yasaklardan ötürü, çocuğun çevresine taşlar atmakla yetinir. Bu kısımda çocukların dünyası bir oyundan ibarettir. Bu oyuna son verecek bir ebeveyn otoritesinin yokluğu olaylara yeni bir boyut kazandırır.

¹¹ William Golding, *Lord of the Flies*, haz. Ian Gregor-Mark Kinkead Weekes, Faber and Faber yay. Londra 1996, s.252.

Kitabın ikinci kısmının, ölü paraşütçünün adaya düşmesinden sonra, tehdidin fiziksel bir boyut kazanmasıyla başladığı söylenebilir. Korku çocukları sarmalamaya başlar, tartışma gitgide yerini çatışmaya bırakır. Ralph yetişkinlerin dünyasından medet umar: “Keşke bize olgunca bir şeyler ulaştırabilselerdi...bir işaret mesela” ve ölü pilot alevler içinde adanın semalarında beliriverir. Çocukların dünyası yetişkinlerinkinin bir minyatürü halini almaktadır yavaş yavaş; yıkım her yerdedir. Ne var ki bu yıkıcı güç, doğanın bir parçası olan vahşi bir canavar değil, bizzat çocukların kendileridir. “Bizden başka canavar yok belki de” diyerek Simon bu gerçeğe işaret etmektedir. Bir bakıma barbar benliklerinin denetimi altına giren çocukların Simon’u vahşice katletmeleri bu gerçeği ortaya koyar. Zira kötülüğün gerçekliği o denli ortadadır ki, ölü pilota artık gerek yoktur; paraşüt dağın doruğundan havalanır, adanın üstünden uçar, ölüyü alıp okyanusa bırakır.

Kitabın üçüncü ve en sarsıcı bölümü yaratılan kötülüğün sonuçlarını ve anlamını irdeler. Simon’un ölümüyle ahlaksal anarşi her yeri kaplamış, basit kural ve normlar üzerine kurguladıkları oyun dünyası yıkılmıştır. Yıkım artık son halini aldığıda Golding’in yarattığı dışsal sahnenin adada mahsur kalan çocukların cennet benzeri dünyası değil bizim dünyamız olduğunu görürüz. Geride bıraktıkları savaş ve kaos ortamını adaya da taşıyan çocuklar, cennet adayı adeta bir cehenneme çevirirler. Kitabının son sahnesinde “uygar” dünyadan gelen deniz kuvvetleri subayının önünde duran “korkuluk” bizi bu gerçekliğe uyandırır: “Çocuğun banyoya, saç kesimine, burun temizliğine ve iyi bir yağlanmaya ihtiyacı var.” Böylece günlük yaşamdaki medeni alışkanlıklar okuyucuya yeniden hatırlatılır. Başından beri yavaş yavaş uzaklaştığımız medeniyet fikriyle bir anda yüzleşmemiz istenir. Bu yüzleşmeyle birlikte kitap bittiğinde görülenin ötesindeki yorumlamaya başlarız. Macbeth’in ifadesiyle “gözlerimiz öbür duyularımızla oyun oynar.” Dışardan masum olarak gördüğümüz bu çocukların farklı birer kimliğe bürünen vahşilere dönüşmelerini bu dışsal sahnede adeta yaşarız.

Ekoleştiril Bir Bakış

Sineklerin Tanrısı içeriği bakımından çoklu okumaya açık bir eser. Bu bağlamda son zamanlarda çevre/doğa faktörü bakımından zengin muhtevaya sahip eserlere yeni bir bakış getiren ekoeleştiril, Golding’in eserinde de kendine nitelikli inceleme alanı bulmaktadır. Ekoeleştiril,

edebi eserlerin çevre merkezci bir bakış açısıyla ve doğayı özne olarak ele alan bir yaklaşımla yeniden keşfedilmesi gerektiğini savunur. Uygar insanın doğayla olan yıkıcı ve sömürücü ilişkisi, doğadan yabancılaşması ve çevresine karşı tahakküm çabası ekoeleştirinin temel başlıkları arasında sayılabilir. Golding'in eserinde çocuklar, ait oldukları uyarılığın kabul görmüş sosyo-ekonomik bakış açılarının bir sonucu olarak adanın sahip olduğu saf doğa fikrinden yabancılaşırlar. Doğada yabancılaşan ve ilkel benliklerini önceleyen bu çocukların doğaya karşı tahakküm çabaları kendi varlıklarını da tehdit etmektedir bir bakıma. Kabile lideri gibi davranan ve zorbalığıyla gücünü artıran Jack diğerlerine neredeyse her dediğini yaptırır. Jack'in önderliğinde ve diğer kabile üyelerinin de desteğiyle adaya adeta savaş açılır. Açlık hissini giderip hayatta kalma isteğinden ziyade, barbarca içgüdüleriyle öldürme eylemini bir eğlence unsuruna dönüştürerek doğanın bir parçası olan domuzları zalimce avlarlar. Doğaya karşı takındıkları bu barbarca tavırları, adada zannettikleri gibi bir canavarın olmadığını haber vermeye gelen Simon'u katletmeleriyle zirveye ulaştır. Doğaya ve insana karşı saygılı tavırlarıyla aydınlığı ve iç görüyü temsil eden Simon, doğanın uğradığı düşmanlığa maruz kalmış, doğa ile aynı kaderi paylaşmıştır bir bakıma.

"Sineklerin Tanrısı"

Kitaba adını veren Sineklerin Tanrısı insanların içerisinde yer alan kötülüğün sembolüdür. Eserde üzerine sineklerin konduğu ölü bir domuz başı olarak karşımıza çıkar bu motif. Hayali tanrıların onlara dokunmaması için, iki tarafı sivri bir mızrağın ucuna geçirdikleri bu domuz başı, çocukların içini saran korku duygusunu bastırabilmeleri için tasarladıkları bir nevi ilkel bir puttur. Kutsal Kitap'taki İbranice adı Ba-al-z-bub olan ve İngilizlerin Beelzebub olarak adlandırdıkları şeytan, çocukların doğasındaki kötülüğün ortaya çıkmasında baş aktördür. Böylece 'akıl/sağduyu ilkel güdülere, barış/huzur düşmanlık ve şiddete, yaşama isteği öldürme güdüsüne, eşitlik/paylaşımçı birliktelik zorbalık ve denetimsiz iktidar hırsına dönüşür'¹². Bu putun gölgesine sığınan 'ilkel insan doğası kendini bütün çıplaklığı ile ortaya serer'¹³.

¹² Vedi Aşkaroğlu, "Sineklerin Tanrısı: İnsan Özünün ve Diktatörlük Çağının Anlatısı", ZfWT 8(1), s.357-371.

¹³ Aşkaroğlu, a.g.m., s.358.

Romanın yazıldığı yüzyıl göz önüne alındığında; I. ve II. Dünya savaşlarının yarattığı kaotik ve bireyi umutsuzluk girdabına sürükleyen ortam, *Sineklerin Tanrısı*'nın kurgusuyla bütünleşir. Golding bizzat bu çatışma ortamına maruz kalmış ve bu gerçekliği, kendi kurguladığı deneysel ortamda aktarmaya çalışmıştır. Yazar, her ne kadar insan yaradılışındaki kötünün vurgusunu yapmaya çalışsa da umarsız bir karamsarlığa kapıldığı söylenemez. Mina Urgan çeviri kitabının sonsözünde Golding'in, insanların tümüyle kötü olduklarına değil, dış dünyada da, insanların iç dünyasında da iyilikle kötülüğün, aydınlık güçlerle karanlık güçlerin çarpıştığına inandığını vurgular. Ne var ki, kitabı bitirip de, Simon'un akıl yolundan hiç şaşmayan ermişliğini, ayrıca ölmeden önce yücelen Domuzcuk'un kabileye meydan okurcasına uygarlığı savunmasını ve karanlık güçlere karşı sonuna kadar direnip, sonunda gene şef olduğunu açıklayan Ralph'ın yiğitliğini düşündükçe, Sinekler Tanrısı'nı yenmenin yolları olduğunu da anlarız.¹⁴ Toplumsal bir varlık olarak insanın tüm vahşilikten, kendi özünde barındırdığı barbarlık ve ilkelikten arınmasının yolu, romanın başlarında ideale yakın olarak sunulan, katılımcı, ifade ve fikir özgürlüğüne dayanan, akılcı ve toplumun tüm kesimlerinin çıkarlarını gözetten bir düzenin kurulmasıdır. Bunun için, iyi işleyen bir liderlik kurumunun, hukuk yapısının ve akılcı bir iş birliğinin gerekliliği esastır. Olumlu insani / toplumsal nitelikler tesis edildiğinde, insanın denetim altında tutularak, eğitim, sanat, edebiyat ve adil bir hukuk sistemi ile tüm olumsuzluklarının ortadan kaldırılabilmesi ve daha uygar bir toplumun oluşturulması mümkün olabilecektir. Sonuç olarak, *Sineklerin Tanrısı*, bir felaket taslağı olarak değil, ince bir süzgeçten ve aklın nesnel gözleminden süzülen bir uyarı belgesi olarak algılanmalıdır.¹⁵

Güzelliği Yutmasınlar

Golding'in kitabı birçok yönüyle okumaya değer bir eser olarak karşımızda. Eser sadece insan kalbinin karanlığını anlatmakla kalmıyor; aynı zamanda zengin tasvirleri ve canlı anlatımıyla bu karanlığı adeta gösteriyor. Böylece kurguladığı zengin dünyanın içine girebildiğimiz bir düşünüş ve estetik deneyim sunuyor. Bütün bunların ötesinde içinde bulunduğumuz çağı, varlığımızı yeniden düşünmek; içinde yaşamaya çalıştığımız birey-toplum düalizminde

¹⁴ Golding, "Sonsöz", içinde *Sineklerin Tanrısı*, trc. Mina Urgan, İş Bankası Kültür yay. İstanbul 2019, 261.

¹⁵ Aşkaroğlu, a.g.m., s.370-71.

önümüzde koca birer engel olarak duran, kimi zaman çağın kimi zaman bizzat kendimizin ürettiği, ancak sineklerin rağbet ettiği putları kırabilmek için bir pencere aralıyor. Bizler o pencereden Shakespeare'in dizlerinde ifade ettiği şu gerçekliği varlık hanemize buyur ediyoruz: "Dünyaya acımazsan, oburlar gibi ancak/ Varlığın da mezar da güzelliği yutacak."

Golding II. Dünya Savaşı'nın kaotik ortamından aşırı derecede etkilenmiş ve muhitini pesimist bir tarzda yorumlamış, doğal olarak buradan hareketle insan tabiatının olumsuz ve kötü yönlerine odaklanmış. Sonuçta da insanı kötülüğün kaynağı olarak görmüş ya da potansiyel olarak kötülüğü öne çıkarmış. Halbuki insanoğlu hemen hemen bütün düşünürlerin ittifakla üzerinde durduğu gibi hem kötülüğü hem de iyiliği içerisinde taşıyan bir varlık. Yazarın tanıklık ettiği zamanı göz önüne aldığımızda eserin vurgusunu takdir etsek de, içinde barındırdığı ümit duygusunu hissetmeyi de bekliyoruz.